

פסח ושאר קדשים שחובה לאכול מבשרם, מאי איכא למימר [מה יש לומר]? אלא בהכרח צריך לומר לשיטתו כי היכא [במקום] שאפשר לחשוש למיעוט ולבדוק אפשר, היכא [במקום] שלא אפשר לא אפשר; אם כן הכא נמי [כאן] גם כן] לשיטת חכמים אפשר לומר: היכא [במקום] שאפשר לבדוק אפשר, היכא [במקום] שלא אפשר לא אפשר וסומכים על הרוב. ואם כן, אין לנו הוכחה גמורה שסומכים לכתחילה על הרוב.

אמר רב נחמן אמר רב: ראה אחד ששחט, אם ראהו מתחלה ועד סוף – מותר לאכול משיטתו, ואם לאו [לא] – אסור לאכול משיטתו. ושואלים: היכי דמי [כיצד בדיוק מדובר]? אי דידע דגמיר [אם במקרה שידוע שהאיש ששחט קומד, יודע בהלכות שחיטה], למה לי להצריך שראה אותו ששחט? גם בלא לראות יכול לסמוך עליו! ואי דידע דלא גמיר [ואם בשידוע שאינו קומד], פשיטא [פשוט] שרק אם ראהו מתחילה ועד סוף ששחט כראוי – מותר לאכול משיטתו! ואלא צריך לומר דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר [שאינו יודע אם הוא קומד או לא קומד], ואולם במקרה זה מדוע אינו רשאי לאכול, גם אם לא ראהו? לימא [נאמר]: רוב האנשים המצויין אצל שחיטה, השוחטים – מומחין הן, יודעים הלכות שחיטה, ויש לסמוך על רוב זה! מי לא תניא [האם לא שנויה ברייתא]: הרי שמצא תרנגולת שחוטת בשוק, או שאמר לשלוחו "צא שחוט תרנגול", והלך ומצא אותו שחוט, ואינו יודע מי שחט – חזקתו שחוט בכשרות, אלמא אמרינן [מכאן שאנו אומרים]: רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן. הכא נמי [כאן] גם כן], כשאנו יודע אם האדם שראהו שחט יודע הלכות שחיטה, לימא [נאמר]: רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן! ומשיבים: לעולם תפרש דידע דלא גמיר [שהוא יודע שאינו קומד] ומכל מקום הוצרך לומר שרק אם ראהו מתחילה ועד סוף מותר לאכול משיטתו, וכגון דשחט קמן חד סימן שפיר [ששחט לפנינו סימן אחד, את הקנה או הוושט, כראוי], ואת האחר שחט שלא לפנינו, מהו דתימא [שתאמר]: מדהאי שפיר הך נמי שפיר [מכיון שסימן זה שחט כראוי, את זה, השני גם כן שחט כראוי], על כן קא משמע לן [משמע לנו] התנא: האי אתרמוי איתרמי ליה [את זה אולי הודתו לו] ששחט כראוי, איך [את הסימן האחר] שמה שהה שמא דרס, ולכן אינו כשר אלא אם ראהו מתחילה ועד סוף. ובענין זה בעא מיניה [שאל אותו] רב דימי בר יוסף מרב נחמן: האומר לשלוחו "צא ושחוט תרנגול", והלך ומצא אותו שחוט, מהו? אמר לו: חזקתו שחוט כראוי. ועוד שאל: האומר לשלוחו "צא ותרום לי תרומה", והלך הבעלים ומצא שהוא תרום, שניטלה ממנו שיעור תרומה, מאי [מה] יהא הדין? אמר ליה [לו] רב נחמן: אין חזקתו תרום, שמא לא תרם השליח. ותהו רב דימי בר יוסף: מה נפשך [רצונך]? כיצד אתה מבין?

פסח — דאמר רחמנא (שמות יג): "ואכלו את הפסח", ושלמים — דאמר רחמנא (שס כט): "ואכלו אותם אשך כופר צה" מלמד שהכפרה תלויה אף בצליה, מאי איכא למימר? אלא ודאי אכיל, דסמיך ארובא היכא דלא אפשר, ואפילו הכי פליג בקטן וקטנה משום דאפשר. לדין נמי, היכי ילפינן מיניה? אלא ודאי הלכה למשה מסיני הא דסמיכין ארובא אפילו היכא דאפשר.

אי נמי, "אחרי רבים להטות" (שמות כג) משמע צין רובא דאימיה קמן צין רובא דאימיה קמן, דמאי שנא האי מהאי? והא מלמא סמיכין ולא צדיקין כל שמונה עשרה טרפות. ונקוצת הריאה — משום דשכיח צה ריעותא צדיקין, והיכא דאימיה דאימיה דאימיה ריאה ולא צדק — מתאכלא, דסמיכין אהא ודרכ הונא דאמר (חולין ט,א): נשחטה בחוקת היתר עומדת, ואין מפרסמין דגמיר. אי דידע דגמיר — שמכיר צו שמלומד צהלכות שחיטה. יודע דלא גמיר — שמכיר צו שאין יודע הלכות שחיטה. פשיטא — דראה מותה, דהא לא שיהא ולא דרס. ולא ראה אסור, שמא שיהא או דרס. דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר — ואשמעינן דלא סמיכין אי אסתמא עד שיהא מכיר צו שידע. מומחין הן — שאם לא היה מומחה לא היה שוחט. רוב מצויין אצל שחיטה — כלומר, רוב השוחטין. והלך — צעל הציט. ומצא תרום — ולא ידע מי תרמו.

תוספות

ונפקא מינה להיכי שראינו שהיה לה חלב קודם לידה, דהיא לא מפטרינן מטעם חלב. ואפשר דאף רבן שמעון בן גמליאל סבר דחלב פוסל. והשתא אתי שפיר דאשכחן רבן שמעון בן גמליאל דלא חייש למיעוטא בריש "כל הצלמים" (עבודה זרה מ,ב), דלא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום כדגזר רבי מאיר התם.

ורבי יוחנן נמי אכל לעיל (חולין ה,ב) משחיתת כותי ולא גזר בהו כדגזר רבי מאיר. ובי"עשרה יוחסין" (קידושין פ,א) גבי שני דברים שאין בהן דעת לישאל ועשאן הכתוב כ"ו משמע נמי דרבי יוחנן כרבנן דרבי מאיר סבירא ליה. והא דאמר רבי יוחנן בסוף "אין מעמידין" (עבודה זרה לט,ב): למעוטי מורייס וגבינות בית אונייקי, וסתמא כרבי מאיר — התם הוי סתם ואחר כך מחלוקת בריש "כל הצלמים" (שם מ,ב). והא דאמר רבן שמעון בן גמליאל: כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל, הא לא שחה — ספק הוי אפילו נפל מן הגג או אכלו ארי, בפרק "רבי אליעזר דמילה" (שבת קל"ה), וקיימא לן התם כוותיה אף על גב דרובן אינן נפלים. וכן תוך שמנה ימים בבחמה אסרינן התם, ולא אזלינן בתר רובא — התם משום דלא יבא להקל בערוה, והצריכוה חליצה במת תוך שלשים, ולא רצו לסמוך על הרוב ולהתירה לשוק בלא חליצה, שלא יאמרו העולם שפיהק ומת ויבא לידי לעו וקלקול. ולכך גם לענין אבלות פטור, שלא יבא להקל בערוה. ועוד, דבלאו הכי יש להקל באבילות, דקיימא לן (מועד קטן יח,א) כ"א, הלכה כדברי המיקל באבל. ואסרו כמו כן בבחמה, דגזרו בהמה אטו אדם, דאי לא הא — לא קיימא הא. אי נמי, אסור בבחמה אפילו בבריא, שלא יבא להתירה בחולה שיהא קרוב לפיהק ומת.

פסח וקדשים מאי איכא למימר — מבשר תאוה לא פריך, משום דנראה דמדאורייתא לא חייש רבי מאיר למיעוטא אלא מדרבנן, ולהכי פריך: הכי נמי שמחמיר שלא לאכול בשר כללי ואפילו מחמיר בשאר בשר — פסח וקדשים אין יכול להחמיר! ומדקדק כי היכי דלרבי מאיר יש חילוק מדרבנן בין אפשר ללא אפשר — הוא הדין לרבנן.

או שאמר לשלוחו כו' — מעיקרא תנא מצא תרנגולת שחוטת בשוק, דאיכא למימר בעליה שחטוה, והדר אמר דאפילו אמר לשלוחו ומצאו השליח שהיא שחוטת, דהשתא שלא ברשות נשחטה — אפילו הכי חזקתו שחוטת.

הכי גרסינן: לעולם אין חזקה שלוחו כו' — מפורש בפרק "בכל מערבין" (עירובין לב,ב).

עיונים

הכא נמי היכא דאפשר אפשר רשי' הבין את מסקנת הסוגיה בשני אופנים: האחד, שבאמת אין ראייה מן התורה שהולכים אחר הרוב אלא ברוב שלפנינו, כמו סנהדרין ותשע חנויות, ומי אחרי רבים להטות, אבל ברוב שאינו לפנינו — הלכה למשה מסיני היא (ואף שיש חכמים החוששים למיעוט, כגון ר' מאיר, יש לומר שגם לשיטתם הרי זה רק מדברי חכמים. ראה תוס' ד"ה פסח. ורמב"ן כתב כי לר' מאיר, הואיל ובקדשים אין הדבר אפשרי וסומכים על הרוב — הוא הדין בחולין). ובאופן אחר הסביר רשי' כי למסקנה אין מקום להבחין בין סוגים שונים של רוב, והכל נלמד איפוא מ"אחרי רבים להטות".

וכתב רשי' כי מסקנת הסוגיה שלנו היא המקור לכך שכל בעל חיים שנשחט כראוי אין צורך לבדוקו אם היה טריפה. והוסיף שגם בטריפות הריאה שהן מצויות, וכבר בזמן הגמרא הצריכו חכמים לבדוקן, אם אירע מקרה ולא ניתן לבדוק את הריאה — יש להכשיר את בעל החיים בדיעבד (דברי רשי' כאן רומזים לשאלה שהובאה לפנינו, בטלה שנשחט ואבדה הריאה שלו, ופסק להיתר בניגוד לדעת רבותיו, ראה תשובות רשי' סי' נט—סג ובישיות קמא"י).

אי דידע דלא גמיר פשיטא מדברים אלו עולה כי שחיתתו של אדם שאינו יודע הלכות הריהי שחיטה כשרה כשראהו מתחילה ועד סוף ששחט כראוי. ובתוס' לעיל (ג,ב) התקשו כמה שנאמר שם שאדם שאין יודעים בו שהוא יודע הלכות שחיטה אין שחיתתו כשרה, אף על פי שאחרים רואים אותו. ובתהראיש (שם) הסביר כי "ראהו מתחילה ועד סוף" האמור כאן מובנה השגחה צמודה, ומדוקדקת יותר מ"אחרים רואים אותו", שעניינו השגחה כללית בלבד. ואילו ר' עקיבא איגר הסביר כי כאן מדובר במי שידע בו שאינו יודע הלכות שחיטה, ולכן הרואים אותו ממילא מדקדקים במעשיו. ואילו לעיל מדובר במי שאין יודעים שאינו מומחה, ויש לחוש שסמכו עליו, ולכן אין די במה שאחרים רואים אותו.

או שאמר לשלוחו כו' נוסח הברייתא בתוספתא (פ"ב ו) הוא: וכן שנתן תרנגולתו לאחד מן השוק לשחוט ואין יודע מה טיבו — הולכין אחר הרוב. ויש שכתב כי כך צריך לגרוס גם כאן, שהרי לגרסה זו יש כאן ראייה מפורשת שרוב מצויין אצל שחיטה מומחים הם. ועוד, שבכך מובן כיצד שואל רב דימי את רב נחמן מה דין האומר לשלוחו, ורב נחמן אינו משיב לו מברייתא מפורשת (חשק שלמה).

והלך ומצאו שחוט בתוס' כתבו כי הכוונה היא שהשליח הוא שהלך ומצאו שחוט, ויש כאן חידוש, שלא רק כשמצא תרנגולת שחוטת בשוק ואין יודע מי שחטה, ויש לומר שבעליה שחטה — הרי זה כשר, אלא אפילו במקרה שידוע שהתרנגול נשחט שלא ברשות בעליו הרי זה כשר. ויש כתב כי להלן מוכח כי בעל הבית הוא שמוצאו בשוק, ולא השליח. אלא יש כאן חידוש

מסורת הש"ס

- א. חולין ג,ב.
- ב. (בשנינו) תוספתא חולין פ"ב ו.
- ג. ילקו"ש תורה תשנח (עד סוף הענין).

גרסות

אלא היכא דאפשר	בכתייב: אלא לאו היכא דאפשר.
הכא נמי — לא אפשר	בכתייב ובילקוט חסר משפט זה.
חד סימן שפיר יש כתייב	שנוסף בו: ואידך אסח דעתיה מיניה.

חזקה שלח עושה שליחותו — כל השלוחין עושין שליחותן, וממקינן להו נכך מאחר שנתנו שליחותם. ואם אין עושה שליחותו אפילו בשחיטה נמי לא — דשמה לא שלוחו שחט, אלא אחר שאינו נקי זבלות שחיטה. לכן תיכול עלה כורא דמלחא — כשמתמודד לי כור של הוא. אין חזקה כו' — אלא ספק עושה ספק אינו עושה. אי נמי שמע איניש וכו' אפילו שמע איש אחר. תורם שלא מדעת אינה תרומה — דשליחות דתרומה מ"גס אחס" — אחרני (גיטין כג, ג), "אחס" "גס אחס" — לרבות שלוחכס, ומינה: מה אחס לדעתכס — אף שלוחכס לדעתכס. דרך נבלות להשליך לאשפה. מדקאמר רבי נראין דברי רבי יהודה באשפה — מכלל דפליגי רבי חנינא אפילו באשפה, ומדקאמר: דברי רבי חנינא צבית — מכלל דפליגי רבי יהודה אפילו צבית. דכולי עלמא לא פליגי דשרי — דרוב מציין אלא שחיטה מומחין הם. דאסור — דכיון דהשליח שם ודאי נמצאה בשחיטה נשחיה או דרסה. אין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית — משום דמסרת ואיכא ריש רע. והא אמרת דכולי עלמא וכו' — ומאי נראין דברי פלוני או דברי פלוני? והלא שניהם שוין זה! אלא — פשיטא "באשפה" דקמיני היינו אשפה שבבית דפליגי זה, ואשמועינן דכרי יהודה סבירא ליה. הא אמרת לכולי עלמא שרי — ומאי "נראין דברי רבי חנינא", דמשמע: אלא דברי רבי יהודה אין נראין? רבי יהודה נמי שרי זה! אלא פשיטא — מאי "צבית" — באשפה שבבית, וזה פליגי, ואשמועינן רבי דכרי חנינא סבירא ליה. קשיא דרבי אדרבי — דנרישא נראו לו דברי רבי יהודה דאסר באשפה שבבית, ונסיפא נראו לו דברי רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי דממיר באשפה שבבית, אס כן קשיא דרבי אדרבי.

תוספות

הרי שאבדו לו גדייו — הוא הדין נגבבו, דמשום דחשיד אגנבה לא חשיד אנבלה. ובתוספתא קתני בהדיא: נגנבה לו תרנגולת ומצאה כו'.
 כי פליגי באשפה שבבית — הוא הדין דפליגי בשוק בלא אשפה, כדמוכח ב"אלו מצאיותי" (בבא מציעא כד, ב) גבי רבי חנינא שמצא גדי שחוט בין טבריא לציפורי.

פליגי [כאשר נחלקו] הרי זה באשפה שבתוך הבית, מר סבר [זכס זה, ר' יהודה האוסר, סבור]: אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית, ולכן יש לחשוש שנבילה היא. ומר סבר [זכס זה, ר' חנינא המתיר, סבור]: אין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית, בגלל הסיירות, אלא ודאי שחוט היא, והניח אותה שם לפי עשה. ועל פי פירוש זה דנים בהמשך הדברים. אמר מר [הזכס] בבירייתא, אמר רבי: נראין דברי רבי יהודה האוסר, כשמצאן באשפה. ושואלים: מאי [מה, איזו] אשפה זו? אילימא [אם תאמר] אשפה שבשוק — הא [הרי] אמרת: דכולי עלמא לא פליגי [שהכל אינם חלוקים] שבמקרה זה אסור, ואין זו דעת ר' יהודה בלבד! אלא לאו פשיטא [האם לא פשוט] שמדובר פה באשפה שבבית, ובכך נחלקו, ופסק רבי כר' יהודה האוסר. ומעתה אימא סיפא [אמור את 90פס] של דברי רבי: ונראים דברי רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי כשמצאן בבית. ויש לשאול: מאי [מה פירוש] שמצאן בבית? אילימא [אם תאמר] בבית ממש — האמרת [הרי כבר אמרת] דכולי עלמא לא פליגי דשרי [שהכל אינם חלוקים שמוותר]. ואין זו רק דעתו של ר' חנינא! אלא פשיטא [פשוט] שמדובר באשפה שבבית, שבוה נחלקו. ואם כן קשיא [קשה] מדברי רבי על דברי רבי, שבתחילה הוא פוסק כר' יהודה לאסור, ובסוף הוא פוסק כר' חנינא להתיר!

עיונים

לכן תיכול עלה כורא דמלחא — רש"י פירש שדברים אלו נאמרו בדרך בדיחות, ו"לכתי תיכול" הוא מלשון מדה. כלומר, אם תמדוד ותתן לי כור של מלח (שהיא כמות גדולה ביותר) אומר לך טעם הדבר. ובאופן אחר פירש במסכת שבת (ד, א), ש"תיכולי" עניינו אכילה, שלאחר שיאכל כור מלח (שהוא דבר בלתי אפשרי, או שנמשך זמן רב מאוד) יסבירו לו טעם הדבר. אבל יש שפירשו מלח במוכן טעם, הבנה, חריפות, שאמר רב נחמן לרבא תלמידו (באן ובעוד מקומות) כי כאשר יענין היטב דבר יבין את טעמו (רא"מ הרוויץ שבת שם).

הרי שאבדו לו גדייו וכו' — לא רק אבדו, אלא אפילו נגבבו — סומכים על כך שנשחטו כראוי, שרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם, שהחשוד על הגניבה אינו חשוד על השחיטה (תוס' ועוד, כבתוספתא). אבל יש שדייק מדברי רב נחמן לעיל שלא כשיטה זו, שהרי הוא תולה את השחיטה באדם שמעמו ושחט עבדו, ומשמע שלדעתו, מי שגול — לא ניתן להחיל עליו את הכלל שרוב המצויים אצל שחיטה מומחים הם (ספר יראים סי' תנו. וראה שו"ת בית הלוי ח"ב סי' א).

ומצאן שחוטים — כלומר, ניכר שנשחטו בדרך שחיטה כשרה, שנחתכו שני הסימנים בסכין, אלא שיש חשש שהשחיטה נפסלה מחמת ששהה באמצעה, או דרס, והוא דבר שלא ניתן לעמוד עליו.

ובמסכת בבא מציעא (כד, ב) העמידו את דברי ר' חנינא ברוב ישראל, או ברוב גוים כאשר השוחטים מישראל. ויש שכתבו כי מה שהותרו הגויים והתרנגולים הוא רק אם יש סימן בגדי או בעוף, אבל אם לא כן — דינו כבשר שנחטעל מן העין, שהוא אסור (להלן צה, א) (שי"ז). אבל יש ראשונים שכתבו כי מכאן מוכח שסימני שחיטה כשרה מהווים סימן לסמוך עליו (ראה ספר המכריע סי' סז).

כי פליגי באשפה שבבית — והוא הדין שנחלקו כשמצאם בשוק שלא באשפה, כמובן מן הסוגיה במסכת בבא מציעא (כד, ב) שפסקו הלכה להקל וכו' חנינא, ומכאן שר' יהודה נחלק עליו בזה (תוס' ורשב"א. וראה ברמב"ם).

ומר סבר אין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית וכו' — כתב חת"ס כי קשה לומר שיש כאן מחלוקת במציאות, ובראי רוב בני אדם משליכים נבילה באשפה שבשוק. אלא שלדעת ר' חנינא יש להסתמך על רוב זה, בנוסף לרוב בעלי החיים הנשחטים בכשרות (שרוב מצויים אצל

אי [אם] חזקה היא ששליח עושה שליחותו וסומכים על כך — אפילו בתרומה נמי [גם כן] תסמוך על כך, ואי [ואם] אין חזקה ששליח עושה שליחותו — אפילו שחיטה נמי [גם כן] לא תסמוך על כך! אמר ליה [לר] רב נחמן: לכן תיכול עלה כורא דמלחא [כאשר תאכל על כך כור של מלח]. כלומר, כאשר תענין ברבר היטב תבין, לעולם אין אומרים חזקה ששליח עושה שליחותו, אלא ספק הוא. ולגבי שחיטה, מדוע חזקתו שחוט כראוי? מפני שאי נמי [אם גם כן] תאמר דילמא איניש אחרינא שמע ואזל שחט [שחט] אדם אחר, שאינו שלוחו, שמע שרוצים לשחוט והלך ושחט] — שחיטה כשרה היא, כי בכלל רוב המצויין אצל שחיטה מומחין הן. אבל לגבי תרומה, אנו חוששים דילמא איניש אחרינא שמע ואזל תרם [שחט] אדם אחר שמע והלך ותרם] — הוה ליה [הרי זה] תורם שלא מדעת הבעלים, והתורם שלא מדעת הבעלים — אין תרומתו תרומה. ובענין שהזכרנו קודם, מציעים: לימא [האם נאמר] שהתנחה שרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן תנאי [מחלוקת תנאים] היא כדבר? דתנאי [ששנויה ברייתא]: הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאן שחוטים כראוי — רבי יהודה אוסר לאוכלם, רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי מתיר. אמר רבי: נראין דברים של רבי יהודה האוסר כשמצאן באשפה, שיש לחשוש שמה נפסלו בשחיטתם, ולכן דרשו אותם לאשפה. ונראים דברי רבי חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי כשמצאן בבית, שמן הסתמי נשחטו כהוגן. מאי לאו בהא קמיפלגי [האם לא בזה הם חלוקים]. דמר סבר [שחכם זה, ר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי המתיר, סבור]: אמרינן [אומרים אנו] רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, ומר סבר [זכס זה, ר' יהודה האוסר, סבור]: לא אמרינן [אין אומרים אנו] רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן? אמר רב נחמן בר יצחק: לא, אין להוכיח מכאן, ואפשר לומר דכולי עלמא [שלדעת הכל] רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן. ולכן, אם מצא את השחוטים בבית — דכולי עלמא לא פליגי דשרי [הכל אינם חלוקים שמוותר]. ומצד אחר, אם מצא אותם באשפה שבשוק — דכולי עלמא לא פליגי דאסור, שודאי נפסלו בשחיטתם, והשליכום שם; כי

אי יחזקה שליח עושה שליחותו — אפילו תרומה נמי, ואי אין חזקה שליח עושה שליחותו — אפילו שחיטה נמי לא! אמר ליה: ה"לכי תיכול עלה כורא דמלחא! לעולם אין חזקה שליח עושה שליחותו; ושחיטה, אי נמי דילמא איניש אחרינא שמע ואזל שחט — רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן; תרומה, דילמא איניש אחרינא שמע ואזל תרם — הוה ליה תורם שלא מדעת, ויהתורם שלא מדעת אין תרומתו תרומה. לימא, רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן תנאי היא? דתנאי: הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאן שחוטים — רבי יהודה אוסר, רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי מתיר. אמר רבי: נראין דברים של רבי יהודה — ששמצאן באשפה, ודברי רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי — ששמצאן בבית; מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר: אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, ומר סבר: לא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן? אמר רב נחמן בר יצחק: לא, דכולי עלמא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן. ובבית — דכולי עלמא לא פליגי דשרי; באשפה שבשוק — דכולי עלמא לא פליגי דאסור; פי פליגי — באשפה שבבית, מר סבר: אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית, ומר סבר: אין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית. אמר מר, אמר רבי: נראין דברי רבי יהודה ששמצאן באשפה. מאי אשפה? אילימא אשפה שבשוק — הא אמרת: דכולי עלמא לא פליגי דאסור! אלא לאו פשיטא באשפה שבבית. אימא סיפא: ודברי רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי ששמצאן בבית; מאי בית? אילימא בית ממש — האמרת: דכולי עלמא לא פליגי דשרי! אלא פשיטא באשפה שבבית, קשיא דרבי אדרבי!

מסורת הש"ס
 ד. עירובין לא, לב, א.
 ניר יב, א. גיטין סד, א.
 ה. (הביטוי) שבת ד, א.
 עירובין לו, א. חולין קיב, א.
 ו. ראה קדושין נב, ב. י"מ
 כב, א. תוספתא תרומות פ"א
 ת.
 ז. י"מ כד, ב. תוספתא
 חולין פ"ב ה.

גרסות

ושחיטה אי נמי דילמא איניש בכת"מ ועוד: ושחיטה אי נמי איניש וכן הגיה תב"ח ובחלק מכת"מ: ושחיטה אימר איניש. והתורם שלא מדעת בכת"מ נוסף: בעל הבית. אין תרומתו תרומה ברוב כתיב"י נוסף: דאמר מר גם אתם לרבות שלוחכם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם וראה רש"י ופסקי הרי"ד.

נראין דברים של רבי יהודה בכת"מ: נראין דבריו של ר' יהודה ובשאר כתיב"י כמקובילה: נראין דברי ר' יהודה. אלא לאו פשיטא באשפה בכת"מ: אלא פשיטא באשפה.

שחיטה מומחים), ועל כן, כאשר נמצא הגדי באשפה שבבית (או בשוק שלא באשפה) יש להניח שמדובר באבידה, ולא בנבילה שהושלכה. ואילו לדעת ר' יהודה, כנגד זה יש רוב המרע את ההנחה שמדובר באבידה, שהרי רוב בני אדם אינם מאבדים מה שבידם, ולפי רוב זה יש להניח שמדובר דווקא באותו מיעוט של נבילות, ובאיש שהוא ממיעות האנשים המשליכים באשפה שבבית.

אורח ההלכה

אין חזקה שלח עושה שליחותו — האומר לשלוחו לעשות עבדו דבר, ואינו יודע אם עשאו, בדברים שיש בהם איסור תורה — חזקה שעשה שליחותו להחמיר, ובגן לחשוש שקידש עבדו אשה, אבל לא להקל. ובדברי סופרים סומכים על חזקה זאת בין להקל ובין להחמיר. דברי רב נחמן במסכת עירובין לב, א. ויש אומרים שאף בדברי תורה סומכים על חזקה זו להקל, אם הוא דבר שהשליח יודע שיכולה לצאת ממנו תקלה אם לא יעשנו. שכך הסבירו דעת רב שנת בעירובין שם, והלכה כמותו באיסורים. (רמב"ם ספר נשים הלכות אישות פ"ט ה"ו. ספר זרעים הלכות תרומות פ"ד ה"ו. שו"ע א"ח תט, ח. שם י"ד שלא, לד בהגהה. שם א"ה"ע לה, יא ובהגהה).

התורם שלא מדעת אין תרומתו תרומה — התורם תרומה שלא מדעת בעל הבית, כגון שתרם שלא ברשות — אין תרומתו תרומה, אלא אם כן גילה בעל הבית דעתו שנוח לו בדבר. וכל זה כשתורם משל בעל הבית, אבל אם תורם משלו — תרומתו תרומה, כפי העולה ממסכת נדרים לו, ובמין הירושלמי (אור שמח). (רמב"ם ספר זרעים הלכות תרומות פ"ד ה"ג ושם ה"ב. שו"ע י"ד שלא, לא ושם סעיף ל).

אבדו גדייו ותרנגוליו — אבדו גדייו ותרנגוליו, או שנגבבו, ומצאם כשהם שחוטים כראוי במקום שרוב ישראל מצויים (וכשנגבבו — כשגם רוב גבוי העיר ישראלים) — מותרים, בין שמצאם בשוק בין שמצאם באשפה שבבית (הרמב"ם אוסר באשפה שבבית). אבל אם מצאם באשפה שבשוק — אסורים, שאדם עשוי להטיל נבילותו באשפה. כר' חנינא, שעשו אמוראים כשיטתו (בי"מ כד, ב), ושקשו לעיל מדבריו (ג"ר, א). ולפי הסבור של רב נחמן למחלוקת. (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ד ה"ח. שו"ע י"ד סימן א, ד).

ומסבירים: הכי קאמר [כך הוא אומר]. כך היא כוונת הדברים: נראין דברי רבי יהודה האוסר, לרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי – כשמצאם באשפה שבשוק, שאף רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי לא נחלק עליו אלא כשמצאם באשפה שבבית, אבל כשמצאם באשפה שבשוק מודי ליה [מודה לו] שאסור, וכן נראין דברי ר' חנינא המתיר, לר' יהודה – כשמצאם בבית שלא באשפה, שאף הוא לא חלק עליו במקרה זה.

א שנינו במשנה: הכל שוחטים ושחיטתן כשרה, חוץ מחרש שוטה וקטן, שאין שחיטתם כשרה, ואפילו בדיעבד, שמא יקלקלו את שחיטתן. ומדייקים: "שמא יקלקלו את שחיטתן" לא קתני [אינו שונה], אלא "שמא יקלקלו" לעתיד. אמר רבא: זאת אומרת אין מוסרין להן חולין לכתחלה לשחוט, אפילו אחרים רואים אותם.

עוד שנינו במשנה: וכולן ששחטו ואחרים רואים אותם – שחיטתן כשרה. ומשמע – אפילו חרש שוטה וקטן, שאין בהם דעת. ושואלים: מאן תנא דלא בעינן [מיהו התנא הסבור שאין אנו צריכים] כוונה לשחיטה? אמר רבא: שיטת רבי נתן היא, דתני [ששנה] אושעיא זעירא דמן חבריא

הקטן שבחבורת החכמים] בברייתא: זרק סכין כדי לנועצה בכותל והלכה הסכין ושחטה כדרכה בשחיטה כשרה – רבי נתן מכשיר, וחכמים פוסלין. ומסיימים: הוא אושעיא תני לה [שנה אותה]. והוא אמר לה [נעליה]: הלכה כרבי נתן, שאין צורך בכוונה לשם שחיטה.

אמר לה הלכה כרבי נתן – הוא אמר לה מדעתו שהלכה כרבי נתן.

מסורת הש"ס

- א. (הסבר מעין זה) מו"ק יד, א. ב"ב ע"ט, א. ערכין כח, א. תמורה יא, ב.
- ב. חולין לא, א. (ועיי"ש).
- ג. (הביטוי) שבת כא, א. שבת נא, עירובין יא, יומא כט, ב. סוכה נד, א. קידושין יט, א. ע"ז לד, ב. זבחים קיט, א. מנחות ק, א. חולין כב, ב. לא, א. קד, ב.

גרסות

הכי קאמר בכתי"מ: **הכי קאמר אמר רבי** ויש בכתי"י: **הכי קאמר רבי**.
באשפה שבשוק בכתי"מ ועוד: **שמצאן באשפה שבשוק**.

ונראין וכו' בכתי"מ ועוד מלים אלו חסרות, ויש בכתי"י: **ונראין דברי ר' חנינא לר' יהודה שמצאן בבית שאף ר' יהודה לא נחלק עליו אלא באשפה שבבית אבל בבית מודי ליה**.

מאן תנא דלא בעינן בכתי"מ ועוד: **מאן תנא דלא בעי**.

אישים

אושעיא זעירא דמן חבריא

לא נתבררה בדיוק זהותו של חכם זה, שנוכר פעמים אחדות בתלמוד. יש הסבורים כי מדובר ברב אושעיא, בן הדור השלישי לאמוראים שעלה מבבל עם אחיו ר' חנינא, ולמד תורה מפ"ר יוחנן.

במקום אחר מסופר כי היה היה דורש ומוכיח את הרבים, ודבריו היו נשמעים, שהיה דורש לשם שמים. ייתכן כי דבר זה מסביר את הכינוי "זעירא" (=הקטן), שהיה מקטין עצמו. וייתכן כי הוא עצמו היה מכה עצמו כך מתוך ענוה. יש גם מציעים כי הוא ר' הושעיא איש טרייא, מאמוראי ארץ ישראל בדור הרביעי. יש מסבירים "זעירא" במונח קטן קומה, או שהוא קרוי "זעירא" מפני שהיה חכם אחר גדול יותר בשם אושעיא. ואילו רש"י מביא פירוש (להלן לא, א) ש"אושעיא זעירא" היה שמו הפרטי.

אף במשמעות "דמן חבריא" נחלקו המפרשים. רש"י הסביר – הצעיר בבני החבורה בישיבה (ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב). לעומת זאת, בעלי התוספות סבורים כי "חבריא" הוא שם מקום, המוזכר במדרש, שזיהויו אינו ידוע.

עיונים

הכי קאמר וכו' כלומר, שלא אמר רבי: נראין לי דברי ר' יהודה בזה ודברי ר' חנינא בזה, כדי לפסוק הלכה, אלא משרתו לבאר את מהלוקתם.

שמא יקלקלו לא קתני וכו' ההנחה היא שהנימוק "שמא יקלקלו" מתייחס למה שנאמר קודם לכן, שאם שחטו שחיטתם פסולה (כפי שמתפרשת המשנה לעיל ב,ב-ג). ולפיכך צריך היה לומר בלשון עבר "שמא יקלקלו". אלא שיש כאן רמז להלכה נוספת, שלמרות שאנו שונים בהמשך שאם אחרים רואים אותם שחיטתם כשרה בדיעבד – לכתחילה אין נוטנים להם לשחוט (רש"י). ורבינו תם פירש שמדובר כאשן אחרים רואים אותם, ובא התנא ללמד שאין מוסרים להם כלל לשחוט, ואפילו כדי להתלמד ולהשליך לכלבים, שמא יבואו אנשים להכשיר את שחיטתם (תוס' לעיל ב,א ד"ה שמא).

אין מוסרין להן חולין לכתחילה כלומר, אפילו חולין, שאין בשחיטתם צורך של כוונה לשחיטה כמו שיש בקדשים (כמבואר להלן יג,א) אין מוסרים להם, שמא יקלקלו את שחיטתם. ורבינו גרשום פירש כי מדובר כאן בהקשר של טומאה, שחבר המקפיד על טהרה אינו מוסר להם חולין, שמא יטמאו.

מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה וכו' שהרי לחרש שוטה וקטן אין דעת, ואינם מכוונים לשחיטה אלא לחיתוך בלבד, ובכל זאת הכשרנו את שחיטתם כשאחרים רואים ששחטו כראוי (רש"י). או מפני שלא הוכר בהם אלא החשש שמא יקלקלו, וכשאחרים רואים אותם שחיטתם כשרה, ומכאן שלענין שחיטה אין פסול במה שאינם בני דעת (רש"י א).

העירו ראשונים כי לכאורה אין מכאן ראייה שאין צורך בכוונה, שהרי בכתיבת גט, שחרש שוטה וקטן פסולים בה מפני שצריך כתיבה לשם האשה, אם היה גדול עומד על גביו – הרי זה כשר (גטין כב,ב). וכדי לתרץ שאלה זו הבחינו בתוס' בין "גדול עומד על גביו" – שמלמד אותו ומוהיר אותו לכתוב לשמה, לבין המתואר כאן, ש"אחרים רואים אותם" בלבד, ואינם מכוונים את הקטן לדבר. ויש שכתב כי בעצם אין כלל משמעות לכונתו של הקטן, אלא כוונתו של העומד על גביו היא הנותנת את המשמעות למעשה, ובניטין – העומד על גביו מכוון לכך, ואילו בשחיטה אינו מתכוון אלא להשגיח שלא יקלקל (ראב"ד). ויש שהוסיפו כי בכתיבת הגט הקטן עושה על דעת הגדול, ולכן יש ליחס לו את כוונת הגדול, ואילו בשחיטה הקטן שוחט לדעת עצמו, כדי לאכול (מאירי ועוד). וראה עוד ברמב"ן להלן לא,א וברשב"א בשם רבינו יונה.

הכי קאמר: נראין דברי יהודה לרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי באשפה שבשוק, שאף רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי לא נחלק עליו אלא כשמצאם באשפה שבבית, אבל כשמצאם באשפה שבשוק מודי ליה, ונראין כו'.

א "חוץ מחרש שוטה וקטן, שמא יקלקלו את שחיטתן". "שמא יקלקלו" לא קתני, אלא "שמא יקלקלו"; אמר רבא: זאת אומרת אין מוסרין להן חולין לכתחילה.

"וכולן ששחטו ואחרים רואים אותם – שחיטתן כשרה". **מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה?** אמר רבא: רבי נתן היא, דתני אושעיא זעירא דמן חבריא: זרק סכין לנועצה בכותל, והלכה הסכין ושחטה כדרכה בשחיטה כשרה. וזרק סכין כדי לנועצה בכותל, והלכה הסכין ושחטה כדרכה בשחיטה כשרה – רבי נתן מכשיר, וחכמים פוסלין. והוא אמר לה הלכה כרבי נתן, שאין צורך בכוונה לשם שחיטה.

אמר לה הלכה כרבי נתן – הוא אמר לה מדעתו שהלכה כרבי נתן.

תוספות

מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה – תימה: דמשמע הכא דחרש שוטה וקטן לאו בני כוונה נינהו, אפילו אחרים עומדים על גבן. ובסוף פרק שני דגיטין (כב,ב) תנן: הכל כשרים לכתוב את הגט, אפילו חרש שוטה וקטן. ופריך בגמרא: והלא לאו בני דעה נינהו! ומשני: שגדול עומד על גביו – אלמא בני כוונה לשמה נינהו כשגדול עומד על גביו! ויש לומר: בגדול עומד על גביו היינו שמלמדין אותם ומזהירין אותם לעשות לשמה, אבל הכא – אחרים רואים אותם בעלמא קאמר. אף על גב דבריש פירקין (חולין ג,א) קרי לאחרים רואין אותו "גדול עומד על גביו". ואם תאמר: דבפרק "מצות חליצה" (יבמות קד,ב) אמר: החרש שנחלץ, והחרשת שחלצה, והחולצת מן הקטן – חלוצתה פסולה. ומפרש התם: חרש וחרשת – משום דלאו בני קרייה נינהו, וקטן – משום ד"איש" כתיב בפרשה. והשתא, תיפוק ליה דבעינן כוונה, כדאמרינן התם (קו,א) דחליצה פסולה עד שיכוונו שניהם! ויש לומר: דחליצה בבית דין הוה כגדול עומד על גביו, שמוהירין אותו לעשות לשמה. ומיהו קשה, מדתניא בתוספתא דשוטה לאו בר חליצה הוא, ואי חשיבי בית דין כמו גדול עומד על גביו – אפילו שוטה נמי, כמו גבי גט! ויש לומר: דלגבי גט מהני, דבגט מוכחא מילתא טפי דעביד לשמה, כשמניחין לכתוב שמו ושמה ושם עירו ושם עירה, הלכך אפילו בשוטה מהני כשגדול עומד על גביו.

דמן חבריא – שם מקום, כדאמרינן בבראשית רבה (סוף פרשה יג): אבימי חבריא מבקר בישיא הוה. **זרק סכין לנועצה בכותל** – הא חשיב מתכוין לחתיכה, כדמוכח לקמן בפרק שני (לא,א) גבי נפלה סכין ושחטה. ונקט לרבותא דרבנן, דאף על גב דמתכוין לחתיכה – פסלי עד שיתכוין לחתיכת סימניו. אבל רבי נתן מכשיר אפילו לא מתכוין לחתיכה, כגון הפיל את הסכין ושחט, כדמוכח לקמן בפרק שני (שם).

זרק סכין לנועצה בכותל וכו' הרי שלדעת ר' נתן אין צורך אפילו בכוונה לחיתוך. וכתבו בתוס' כי אף שלהלן (לא,א) מבואר שזריקת סכין כדי לנועצה בכותל נחשבת כוונה לחיתוך (ורמב"ן חלק על הבנה זו), מכל מקום לדעת ר' נתן גם בזה אין צורך, אלא אפילו אם הפיל סכין מידו ושחטה כדרכה – שחיטה כשרה היא. ומכל מקום, גם לדעתו, אם הסכין נפלה ושחטה הרי זה פסול, מפני צריך שתהיה שחיטה מכוונו של אדם, וכפי שדייקו חכמים להלן מ"יובחת ואכלת" – רק מה שאתה זובח אתה אוכל (משנה שם). וודעת חכמים החולקים על ר' נתן, כתב רמב"ן שכל שכונתו לחיתוך – גם חכמים מכשירים את השחיטה. ואילו בתוס' כתבו כי לדעתם לא די בכונת חיתוך סתם (ואף לא בכונת לחיתוך בשר, רשב"א), אלא יש צורך בכונת לחיתוך הסימנים, הקנה והוושט. ורק אין צורך להתכוון לשחיטה, שהוא חובה בקדשים בלבד.

אורה ההלכה

זאת אומרת אין מוסרין להן חולין לכתחילה חרש שאינו שומע ואינו מדבר, ושוטה, וקטן – אין מוסרין להם לשחוט לכתחילה, אפילו אם אחרים עומדים על גביהם, שמא יקלקלו בשחיטה. כמשנה וכפירוש הגמרא. וכשאין אחרים עומדים על גביהם אין מוסרים להם לשחוט, אפילו כדי להאכיל לכלבים. כפירוש ר"ת (ראה בעיונים). ואם הקטן יודע לאמן ידיו, ואחרים עומדים על גביו – שוחט לכתחילה, ומותר לאכול משחיטתו. עפ"י סוכה לב,ב. ויש אומרים שרק אם הקטן יודע לאמן את ידיו, וגם יודע הלכות שחיטה – מותר לו לשחוט לכתחילה כשאחרים עומדים על גביו (מהרש"ל ובי"ח). (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ד ה"ה, שו"ע יו"ד א, ה).

דלא בעינן כוונה לשחיטה שחיטת חולין אינה צריכה כוונה. לפיכך חרש או שוטה או קטן, או שכור, או מי שנתבלבלה דעתו, ומי שאחזתו רוח רעה, ששחטו ואחרים רואים אותם שהשחיטה כתיקנה – שחיטתם כשרה. כדיוק המשנה, וכר' נתן. אבל אם נפלה הסכין מעצמה ושחטה – פסולה, שצריך לשחיטה כח אדם. עפ"י המשנה והגמרא להלן לא,א. (רמב"ם שם פ"ב ה"א-י"ב. שו"ע יו"ד ג, א).

זרק סכין לנועצה בכותל זרק סכין לנועצה בכותל ושחטה בהליכתה, הואיל והשחיטה נעשתה כראוי, ומכוונו של אדם – הרי זו כשרה. כר' נתן. (רמב"ם שם. שו"ע יו"ד ג, א).

והא בעינן מוליך ומביא — כדמתן צפרק שני (מולין ל,ג). שהלכה ובאה כדרכה — שחמכה צהליכמו והכמה צכומל וזור ומחכה. והוא הדין נמי דמלי לתרוני צסכין שיש צו חוץ לזואר כמלא לואר, דסגי ליה צהליכמו לחודא כלקמן (מולין ל,ג), אלא צכל דהו מהדר לאוקומי, אפילו צאזמל. קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה — כגון צשמיטמ קדשים דנצי כוונה, כדלפינן צשמעתא קמייתא דזנחיס (ב,א), ושחט קטן עולה לשמה, מי הויה כוונה או לא? אמר ליה רבי אמי — לרבי חייא בר אבא: ותצעי ליה מעשה! אי לא שמיע לרבי יוחנן הך מתניתין דלקמן "האלון והרמון", דמתן צה דיש להן מעשה — תצעי ליה נמי אפילו אם יש מחשבה עם מעשה המוכיח עליה שכן הוא! כגון דקיימא עולה צדרום, ואמר: הריני מציא לפסון לשחטה לעולה, שאינה כשרה צדרום, תצעי ליה נמי אי משוי להאי מעשה כוונה או לא! מאי שנא מעשה — דפשיטא ליה, משום דשמיע ליה הא דמתן צ"האלון והרמון" דיש להם מעשה. מחשבה נמי לא תבעי ליה — ומיפשוט לה מההיא משנה גופה דמתן צה: אין להם מחשבה! האלון — פרי הוא שקורין *גלאניץ. שחקקום — נקצו נקצו קטן צנדיהן והולילו האוכל מתוך הנקב. למוד בהם עפר — כדרך שהמיוקוט עושין לשחוק. טמאין — מקלנין טומאה. שיש להן מעשה — כגון זה, שמעשיהן מוכיחין דלשם כלי נתכוונו, וגם הם אזמריס כן, ויש כאן מעשה ומחשבה המורידים אותם לתורת כלי.

וְהָא יְבַעֲיָנָן מוֹלֵיךְ וּמְבִיאִים! — שְׁהִלְכָה וּבָאָה בְּדַרְכָּהּ.

ב אָמַר רַבִּי חֵזְיָא בַר אֲבָא, בְּעֵי רַבִּי יוֹחָנָן: קָטָן יֵשׁ לוֹ מַחְשָׁבָה אוֹ אֵין לוֹ מַחְשָׁבָה? אָמַר לִיה רַבִּי אָמִי: וְתִבְעֵי לִיה מַעֲשֵׂה! מַאי שְׁנָא מַעֲשֵׂה, דְּלֹא קָא מְבַעֲיָא לִיה — דְּתַנָּן: "יֵשׁ לָהֶן מַעֲשֵׂה, מַחְשָׁבָה נְמִי לֹא תִבְעֵי לִיה — דְּתַנָּן: אֵין לָהֶן תִּינוּקוֹת לְמוֹד בְּהֶן עֶפְר, אוֹ שְׁהִתְקִינוּם לְכַף מַאֲזָנִים — טְמָאִין, מְפַנֵּי שְׂיֵשׁ לָהֶן מַעֲשֵׂה

דמתן [ששנינו במשנה]: פרי האלון, וכן הרמון או האגוז שחקקום תינוקות (ילדים), שעשו בהם בית קיבול כדי למוד (למדוד) בהן עפר, או שהתקינום לעשות אותם כף מאזנים — הרי הם טמאין כלומר, ראויים לקבלת טומאה, כדן כלים גמורים. למרות שאם מצאו קליפת אגוז, שאינה מקבלת טומאה, וחשבו להשתמש בה למדידה — אינה מקבלת טומאה, כמו שהוא באדם בוגר. וטעם הדבר מפני שיש להן לקטנים מעשה, שאם עשו מעשה המוכיח כוונה הריהו בר תוקף,

תוספות

קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה — פירש בקונטרס: כגון בשחיטת קדשים, דילף בריש זבחים (ב,א) דבעיא לשמה. ושחט קטן עולה לשמה, דזבחים שתמא לשמן קיימי, ואינו פוסל עד שיכוין שלא לשמן! ויש לומר: דסתמא דקטן גרע, דאין לו דעת להבין שהם קדשים, וסבר שהם חולין, והוה ליה מתעסק ופסול. כדאמרינן בזבחים בסוף פרק (ב, מו,ב) ("בית שמאי אומרים"): לשם חולין — כשרה, משום חולין — פסולה. ואפילו אומר הקטן: יודע אני שהם קדשים ולשמן אני מתכוין, מבעיא לן אם כוונתו כוונה, ודילמא לא מהניא אם אין מעשיו מוכיחין.

ולגופה של הברייתא שואלים: והא בעינן [והרי צריכים אנו] שיהיה מוליך ומביא את הסכין על צואר הבהמה, ולא די בהולכה בלבד בדרך מעופה! ומשיבים: הכוונה שהסכין הלכה וגם באה, שחתכה במעופה, וכשפגעה בכותל ניתזה לאחור וחזרה וחתכה כדרכה.

ב אמר ר' חייא בר אבא, בעי [שאגל] רבי יוחנן: בעניינים בהם יש צורך במחשבה וכוונה, האם קטן יש לו מחשבה, שכוונתו מועילה, או אין לו מחשבה? אמר ליה [ר] רבי אמי לר' חייא בר אבא: ותיבעי ליה [ותישאל לן] לר' יוחנן השאלה ביחס למעשה, כאשר יש מעשה המוכיח את הכוונה, האם המעשה של הקטן נחשב! מאי שנא [במה שונה] מעשה דלא קא מבעיא ליה [שלא נשאלה לן] — דתנן [שהרי שנינו במשנה] במפורש: יש להן מעשה לקטנים, אולם אם כן במחשבה נמי לא תיבעי ליה [גם כן לא תישאל לן], דתנן [שהרי שנינו באותה משנה]: אין להן מחשבה!

דתנן [ששנינו במשנה]: פרי האלון, וכן הרמון או האגוז שחקקום תינוקות (ילדים), שעשו בהם בית קיבול כדי למוד (למדוד) בהן עפר, או שהתקינום לעשות אותם כף מאזנים — הרי הם טמאין כלומר, ראויים לקבלת טומאה, כדן כלים גמורים. למרות שאם מצאו קליפת אגוז, שאינה מקבלת טומאה, וחשבו להשתמש בה למדידה — אינה מקבלת טומאה, כמו שהוא באדם בוגר. וטעם הדבר מפני שיש להן לקטנים מעשה, שאם עשו מעשה המוכיח כוונה הריהו בר תוקף,

שלושה מיני אלון מצויים בארץ: אלון התולע (Quercus infectoria) שבעפציו משתמשים לעיבוד עורות וכתוספת לדין, אלון תבור (Quercus ithaburensis) שעליו גדלה תולעת השני, והאלון המצוי (Quercus calliprinos) שבניגוד לשניים הראשונים הוא ירוק עד.

בלוט של אלון

בלוט של אלון

ספלול המשמש ככלי קיבול אגוז הכוונה כאן לפריו של אגוז המלך (Juglans regia), עץ שנוצר פעם אחת במקרא, אך פעמים רבות בדברי חז"ל. העץ גבוה וענף. בפריו (שהיה חביב על הילדים) היו משתמשים לשמן, ובקליפה הירוקה שלו לצביעה. קליפת האגוז שימשה ככלי קיבול קטן, לצורך מדידה, או ככלי למאור.

אגוז מלך

מחצית הקליפה המשמשת לכלי קיבול

*גלאניץ מן הצרפתית העתיקה glant — בלוט, פרי האלון.

כלי — הרי זה מעשה גמור, שאין בו צורך במחשבה מפורשת (וראה בש"מ שהאריך בפירושו הסוגייה, וכתב כי גם לדעת רש"י מעשה גמור אינו צריך אמירה של הקטן, ובמשנה זו אין מדובר במעשה גמור, שהרי ניתן לפרש את מעשיהם בכוונה אחרת, כגון לשחק בהם ולא לעשות כלי).

אורה ההלכה

והא בעינן מוליך ומביא צריך לשחוט בהולכת והבאת הסכין על צואר הבהמה. שחט בהליכה או בהבאה בלבד, אם אורך הסכין כמלוא צואר וחורן לצואר — שחיטתו כשרה. כמשנה להלן ל.ב. (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ב ה"ז וה"ט. ש"ע י"ד כד, ב.) אין להן מחשבה הקטן אינו שוחט קדשים אף על פי שהגדול עומד על גביו, שהקדשים צריכים מחשבה, וקטן אין לו מחשבה. עפ"י דברי ר' אמי כאן (כ"מ). (רמב"ם ספר עבודה הלכות פסולי המוקדשין פ"א ה"ו).

האלון והרמון והאגוז שחקקום תינוקות חפצים שנידונים ככלים לקבל טומאה רק אם חישב עליהם, וכגון טבעת של בהמה שחישב עליה לאדם, אם חישב עליהם קטן — אינם מקבלים טומאה. אבל הרימון והאגוז והאלון שחקקום התינוקות כדי למוד בהם את העפר, או שהתקינום לכף מאזנים — הרי אלו מקבלים טומאה, שחרש שוטה וקטן יש להם מעשה אף על פי שאין להם מחשבה. כמשנה כלים פ"ז מט"ו. (רמב"ם ספר טהרה הלכות כלים פ"ב ה"א. שם פ"ח ה"י—י"א. שם פ"ה ה"י"א).

עיונים
והא בעינן מוליך ומביא שהלכה ובאה כדרכה יכול היה לתרץ שמדובר בסכין ארוכה, שבה אין צורך בהולכה והבאה (להלן ל,ב). אלא שרצה לתרץ דבריו בכל סכין, שהרי הברייתא לא התנתה את הדברים באורך הסכין (רש"י). ורבים פירשו כי "מוליך ומביא" אין עניינו שצריך הולכה וגם הבאה, אלא שהשחיטה צריכה להיות בדרך הולכה והבאה. וכך מקשה הגמרא: והרי כשזורק סכין והיא ננעצת בצואר הבהמה מכה הזריקה ומכובד הסכין — הרי זו "דרסה", שהיא שחיטה פסולה! ועל כך השיבו שמדובר כאשר הסכין חתכה את הצואר בתוך כדי מעופה בדרך הולכה והבאה ("כדרכה") (שחש שלמה, וכעין זה במאירי, בש"מ, ובאור שמח בדעת הרמב"ם. ועיין ברבינו גרשום).

יש לו מחשבה כלומר, באותם דינים בהם צריך כוונה ומחשבה, כגון שחיטת קדשים לשמם, האם כוונת הקטן מועילה בהם. או שמא אין כוונת הקטן מועילה, ואפילו הוא אומר במפורש שלכך כוונתו, שהרי כלל הוא שאנו מתייחסים אל הקטן כמי שאינו בר דעת? **מאי שנא מעשה דלא קמביעיא ליה...** האלון הרמון וכו' — אין הכוונה למעשה סתם, אלא בהקשר עליו מדובר כאן — במקום בו יש צורך במחשבה, והמעשה מוכיח את הכוונה, שלפי המשנה המובאת כאן, מעשה זה יש לו תוקף, למרות שנעשה על ידי קטן. ורש"י פירש ש"למוד בהם עפר" עניינו שאמרו במפורש שלכך כוונתם (והראב"ד הוסיף שצריך שימדודו בפועל, אבל המאירי כתב שדי באמירה או במדידה המוכיחה את הכוונה). אבל בתוס' פירשו כי לדיבור של הקטנים אין כלל משמעות, ואין אנו דנים אלא על המעשה כשלעצמו, שהואיל ואין חוקקים דברים אלה כדי לעשות מהם